

väljaselgitamine on inguteta tõde ei selgu

Rahvusarhiivi filmiarhiiv/Albert Truuvaart

ale. Paremalt on pea langetanud
nane politseiametnik Priit Männik. 989

skomisjoni n-ö
laeva hukkumi-
se ja loodusjõu-

ud?

as ei võinud ehk
laolu, miks Root-
kriuringuid ei
line prokurör ja
gus Kurm: «Võia-
a, mis on toimu-
este peas, kes on
avrakki varjata.»
a, et kusagil asub
gelt ei soovi lae-
aga mis või kes
teada, kostab ka
ute ühingu esin-
glund. Selle jõu
aastakümnetega

i mitte, aga rah-
uurimiskomisjo-
ne Andi Meisteri
ata logiraamat»
b varju heita lae-
munule, kannab
t kõnelev pea-
Must ohverdab

itab see male-
e – ühe peatü-
eas «Varjud ma-
t juhuslikult või
MUST taga pei-
nigi võimsamaid
javäeluure (mi-
else- och säker-
alses ametkon-
ke, mis seostub

küljest, kuidas see oli dokumen-
teeritud, kui ka selle poolest, kui-
das uurimist hoiti valitsusele so-
bivas sängis.»

Paralleel võib tunduda kum-
maline, aga umbes nõnda nagu
rahapesuskandaalis, püüdsid
Rootsi kõrgemad ametnikud
2004-2006 jätta muljet, et eest-
lased, endised sovetid kasutasid
haritud kultuurrahvast julmalt
ära.

Nii kuulutas MUST-i endine
juht, kindralmajor Erik Rosander
kohtumisel Eesti riigikogu uuri-
miskomisjoni liikmetega 2006. a,
et sõjatehnika vedude taga olevat
asunud eestlased ise. Nad ei ole-
vat ise osanud lahkunud Nõuko-
gude sõjaväest maha jäänud sõ-
jatehnikat hinnata, vaid palunud
«vennalikku abi» rootslastelt. Sel-
lised veod olevatki toimunud ai-
nult kahel korral ehk 14. ja 20
septembril 1994. Huku ööl väide-
tavalt mitte.

Loomulikult kubises Rosan-
deri jutt leebelt öeldes küsitava-
test väidetest. Alates sellest, et
Eestist lahkuvad Vene Föderat-
siooni relvajõud ei jätnud siia
toona midagi väärtuslikku. Väär-
tuslik, näiteks mingite raketisüs-
teemide elektroonika vms, võis
olla soetatud vaid mustalt turult
ja Eesti esineda vaid transiitmaa-
na. Kas tõesti nõustus pidevalt
neutraalsust deklareeriv Rootsi
end Eesti palvel segama mustalt
turult soetatud elektroonika või
tehnikat analüüsimisse? Ja veos-
se reisilaeval?

Õigemini, tõenäoliselt oleks
Rootsi selles afääris osalenud, kui
palujana esinenuks mõni suuri-
kide, kes oli NSV Liiduga veel
hiljuti külma sõda pidanud ja hu-
vitus n-ö mustal turul liikuvast
sõjaväelektroonikast.

Siin taustal väärib meenuta-
mist Rootsi toonase kaitsemi-
nistri Mona Sahlini ütlus Eesti ri-
igikogu liikmetele, kes tal 2006. a
külas käisid: Rockwateri tuukrite
vaikimismannet ei ole «tõenäoli-
selt Rootsi valitsuse võimuses lõ-
petada».

Kelle võimuses siis? Kui Root-
si meresõiduamet ise need uu-
ringud tellis, mille nn tsensee-
ritud varianti nägi ka komisjo-
ni esimees Andi Meister? See on
taas üks küsimustest, mida katab
suur hulk külma vett ja rasket vai-
kust.

Kirsina tordil teatas Root-
sis Estonia huku asjus nn eri-
uurimist korraldanud kohtunik
Hirschfeldt 6. aprillil sealse parla-
mendi ees küsimustele vastates,
et oli – ilmselt suurest patrioot-
likkusest – hävitanud sõjatehnika
vedusid käsitletud uurimis- või
taustmaterjalid.

Endise prokurööri Margus Kur-
mi arvates pole meil juhul, kui
otsustatakse uue uuringu kasuks,

Trivimi Velliste: pole mõtet otsida mingit lõplikku tõde

«Hukkunute omaksed otsivad mingit lõp-
likku tõde, mida ei ole,» ütles katsete
kohta taas Estonia uurimist alustada aja-
loolane ja endine riigikogu liige Trivimi
Velliste.

Velliste kuulus riigikogus Estonia huku uu-
rimise komisjoni (2004-2006) ja väitis nüüd,
et ei näe uuel uurimisel mingit mõtet.

«Hukkunute omaksed otsivad mingit lõplikku tõde, mida ei
ole,» ütles ta. «Samas ma saan nendest aru, samuti nende
emotsionaalsetest olukorra tõlgendustest. See laev hukkus
just nendel põhjustel, nagu on kirjas rahvusvahelise uurimis-
komisjoni lõppraportis. Huku tingisid konstruktsioonivead ja
halb ilm.»

Velliste lisas veel, et on äärmiselt ebatõenäoline, et keegi ta-
hab midagi varjata. «Muidugi saaks ka laeva üles tõsta, ent
selleks peaks ilmnenema midagi väga erakordset, mida siiani
ilmnenud ei ole,» lisas ta.

Samas sattus Velliste riigikogus 2006. a Estonia huku uurimi-
se erikomisjonis töötades opositsioonilisse rolli. Nimelt jäi ko-
misjon arvamusele, et Eesti poolel ei teadnud keegi ametiisi-
kutest – ametnikest, eriteenistujatest ja sõjaväelastest – Est-
onia nn erivedudest. Kuid Velliste jäi selles osas eriarvamuse-
le: «See väide ei vasta tõele, et Eesti juhid, kes on siin käinud
tunnistusi andmas, ei teadnud mitte midagi. See väide ei vas-
ta tõele.»

President Meri palus Estonial olnud autode nimekirja

President Lennart Merini olid jõudnud
kahtlused, et Estonia lastiga on midagi
valesti, juba peatselt pärast laevahukku
ehk kümme aastat enne, kui Rootsi tol-
litöötaja oma paljastusega illegaalsest
militaartransiidist lagedale ilmus.

Nii palus president 28. oktoobril 1994 ehk
kuu pärast laevahukku toona kaitsepolitseid
juhtinud Jüri Pihlil täita Estonia lasti puudutatav «rahvuslikku
julgeolekuse puutuv konfidentsiaalne korraldus».

Meri palus endale saata Estonial asuvate autode registreeri-
misnumbrid, autoomanike nimed ning kaupade puhul saatele-
hed. Samuti nõudis ta auto tüüpe ning veokite pikkust ja laiust.
Ta käskis ka kindlaks teha, kas pardal võis leiduda tollis re-
gistreerimata autosid.

Kapo peadirektor saatis talle nõutud andmed – selgitades üht-
lasi, et eri nimekirjades leidsid autode kohta vastuolulised
andmed. Piirivalvepunkti andmetel jõudis saatuslikule reisile
61 autot, Estline piletisüsteemi järgi 75. Sama arv, 75, leiti ka
tollis andmetest.

Kui kapo oli kõik andmed kokku arvestanud, selgus, et lae-
vas paiknes hoopis 83 autot – ehk vähemalt kaheksa autot, ka
eraldi treilereid, seilas viimasele reisile üldse ilma piletita. Ja
22 autot, ka eraldi treilereid, olid piirivalves üldse registreeri-
mata.

Tõenäoliselt, ehkki see Pihli järeldustest ei nähtu, oli tegemist
valdavalt salakaubavedajatega, mille sekka oli teoreetiliselt
lihtne poetada ka mõni «strateegilise koormaga» veok. Kuid
see on vaid oletus.

Pihli memo andmetel oli ühe treileri koormaks ka kuus tonni
väärtuslikku strateegilist materjali koobaltit. Koobaltikoormad
on läbinud mitmeid laeva hukuga seotud teooriaid. Kaitsepo-
litsei on hiljem aga kategooriliselt ümber lükanud, et nendel
leidub selliseid andmeid, ehkki must-valgel need toona presi-
dendile esitati.

vaja kellegi sabas lohiseda. «Ees-
ti valitsus saab taolise otsuse teha
sõltumata sellest, mida arvavad
Rootsi ja Soome,» ütleb ta tuukri-

uuringu kohta. «Kuna laevavrakk
asub rahvusvahelistes vetes, siis
ei saa Rootsi selle kohustuse täit-
mist kuidagi takistada.»

Algas keskraamatukogu katusekarniisi remont

► 19. novembril algas kesk-
raamatukogu (Estonia pst 8)
varisemisohtliku katusekar-
niisi remont, mis kestab aas-
ta lõpuni. Hoone ümber on
tellingud, kuid raamatukok-
ku pääseb samast uksest, lä-
bides tellingute alla ehitatud
tunneli. Samuti saavad korda
vihmaveerennid ja vihmavee-
torud ning torudesse ja ren-
nidesse pannakse kütte-
kaablid.

Toompargi trepp korras

► Taas on avatud Pika Her-
manni jalamil olev ühendus-
tee Toompea ja Toompargi nn
Türgi tiiva vahel. Paari kuu
vältel restaureeriti müüritis
ja trepp, mis viib Toompealt
laskuvalt Falgi teelt kõrval
asuvasse Toomparki. Pargi
sellesse ossa, kus asunud
bastionikindlustust on nime-
tatud Türgi tiivaks, pääsevad
nüüd mugavalt ja ohutult ini-
mesed, kes soovivad lühen-
dada oma teekonda näiteks
Pika Hermannii juurest Snelli
tiigini. Falgi teelt Toomparki
viiv trepp ehitati 1930ndatel
ja seda restaureeriti viimati
arvatavalt 1970ndate lõpul.
Treppt ja tugimüürid olid aas-
takümnetega muutunud vari-
semisohtlikuks. 2018. a algul
alustati projekteerimist ja
möödunud suvel korraldati
riigihange trepi ja müüride
korrasdamiseks.

Haabersti helku- ripuud on jaganud üle 1000 elupäästja

► Haabersti pani oktoobris
koos politsei ja mupoga lin-
naosas särama kolm helku-
ripuud. Linnaosavanem
Andre Hanimägi ütles, et
helkuripuud on linnaosas
väga populaarsed ning juba
enam kui 1000 helkurit on
leidnud endale uue omani-
ku. Helkuripuud jäävad he-
lendavasse ehteisse kuni
valgemate aegade saabumi-
seni. Helkurid on riputatud
Kakumäel (Kakumäe tee 42)
ja Astangul (Astangu 28)
asuvatele kuuskedele ja
Nurmeniku keskuse ees
asuva Haabersti jõulukuu-
aiale.

«Laeva
autotekki
ja lasti pole
keegi kunagi
uurinud.»